

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 14 (372) рік вид. IX. 2 квітня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж. неділя. 2 квітня 1933 р.

Знову на міжнародньому ґрунті з'явилися нові проекти про забезпечення миру у світі. Знову пропонуються свіжі рецепти для того, щоби якимось закріпити той несталый мир, той захитаний подіями і життям спокій.

На цей раз ці рецепти йдуть вже не від Ліги Націй, а від держави, яка скептично ставиться до Ліги Націй — від Італії. І полягає коротко той проект у тому, щоби утворити з чотирьох держав — Англії, Франції, Італії та Німеччини — блок, який і триматиме мир і спокій у Європі. При розвитку цієї концепції виявлено, що до зазначеного блоку може бути допущеною ще й п'ята одиниця — Мала Антанта, що складається з Чехословаччини, Румунії та Югославії. По думці ініціаторів, чинність цього нового блоку мала б розповсюдитися не тільки на Європу, але й на цілий світ, коли б до нього пристали і Сполучені Штати та совіти. Проект Мусоліні, як проект договору, вже з'явився в пресі і над ним здійснювалися серйозні дискусії.

Не будемо входити в критику, як зовнішньої форми так і внутрішнього змісту проекту, значіння його для Європи та світу, його ціну й вартість для налагодження нормального життя, стосунок до Ліги Націй то-що. Одмічаємо його, як факт, як нову спробу знайти сталий ґрунт для взаємовідносин держав, інтереси яких за останній час надто вже розійшлися.

Наша думка про нього така сама, як і до всіх інших проектів і рецептів, що були перед ним, і які лишали на боці питання розрішення проблеми Сходу Європи, проблеми повстання самостійних держав: України, Кавказу, Туркестану то-що.

Поки не буде миру на Сході Європи, поки не будуть існувати самостійно Україна, Кавказ та інші поневолені Москвою народи, доти ніякі проєкти замирення й заспокоєння не приведуть до бажаної мети, як це вже видно з практики міжнародного життя після війни на протязі чотирнадцяти років.

Лише участь у міждержавному житті самостійних держав народів Сходу Європи, лише знищення совітів, як держави, небезпечної світовому мирові, принесе свіжу струю у застоюлий став Європи і світу.

Листи до земляків

XIX

Bestia sine capitis.

Здається, не було в нашій історії більш трагічної постаті, як той «глибоко нещасний і разом з тим великий розумом і серцем чоловік», котрому належить наведене мною речення.

• Воно вирвалось у нього в години сумних роздумувань над нещасною долею свого народу, в якій творчі та будівничі наміри й змагання кращих людей так часто руйнувалися анархичними вибухами «чорні», де постійно бракувало національної єдності та дисципліни і де так само постійно брали перевагу персонально руйницькі мотиви над веліннями загального національного блага.

Не знаю, чи думав старий воєвода київський, що його слова матимуть пророчий зміст і значіння для майбутнього, але, на превеликий жаль, вони не згубили своєї сили і тоді, коли для України усміхнулося велике щастя відродження своєї незалежної держави і коли ця можливість була втрачена не тільки завдяки несприятливим зовнішнім умовам, але тако-ж і з причин внутрішньої незгоди, «отаманщини» браку національної свідомости, національної дисципліни та захоплення народніх мас самогубчими, зоологічними інтересами...

В той час, як наш одвічний ворог сунув на нас, підпорядкований одній залізній волі Леніна, у нас на верхах по весь час йшла боротьба персональних амбіцій та «орієнтацій». Коли там, у ворожому таборі, всі від гори до низу горіли одним бажанням — заволодіти знову Україною та її «хлебушком», у нас наша українська національна армія часто зустрічалася з ворожістю нашого-ж населення, а інколи й обстрілювалася прихильниками влади «саветів».

І треба було жорстокої школи й науки з боку цієї-ж самої влади протягом десятиліття, щоб ці самі «прихильники» призналися в тому, «що дурні були, й тепер би вони зовсім інакше трималися»...

Можливо, що це й так! Можливо, що совітьська наука не тільки своїм немилосердним, нелюдським катуванням України й українського народу, але тако-ж і наочним доказом чого варт непохитна дисципліна та послідовна організація, вивчила наших новітніх «татарських люців» справжнього патріотизму та національної свідомости. Хотів би я в це вірити! Але боюся, що стару хворобу ще не зовсім вилікувано, бо симптоми її почуваються й зараз, і то там, де їх, здавалося б, менш усього повинно бути.

Ось вам, мої милі земляки, кільки самих останніх спостережень що подав мені один мій приятель, який «усюди вештається» і є в курсі всіх новин нашого життя.

• * * *

Загально є відомо, яке велике національно-культурне значіння мають українські високі школи в Чехо-Словацькій республіці, і з скрема Подебрадська Академія, цей перший почин української національної політехники. Коли її становище захиталося, то з ініціативи громадської виникло т-во її прихильників, що поставило собі за мету продовжити її існування тоді, коли б уряд Чехо-Словацької республіки не мав змоги далі її підтримувати.

Управа цього т-ва, між иншим, звернулася з своєю відозвою до одного з видатніших українських діячів, нині вже покійного, з пропозицією вступити в число членів т-ва та взагалі допомогти його праці, цілком нейтральній та виключно культурній.

Справа зовсім ясна і несклална. Є у тебе добра воля допомогти, зроби це, як зробили сотні инших. Не маєш бажання з тих, чи инших мотивів справу підтримати, то поведься так, щоб принаймні їй не шкодити!

Що-ж робить цей діяч? Він пише у відповідь величезного «одвертого листа», в якому на протязі більш як 20 сторінок намагається доказати, що Академія це є гніздо «петлюровщини», що вона ввесь час підпорядковувалася в своїй праці якому-сь конспіративному гурткові, що мав зв'язок з тим СВУ, за який судили акад. Єфремова та товаришів у Харькові, що вся її праця нічого не варт, бо вивченики Академії не працюють для свого народу... І все це сталося в наслідок того, що колись Академія визволилася від залежності од Громадського Комітету, на чолі якого стояв він.

Справедливість вимагає зазначити, що, за свого життя, покійний діяч листа цього не опублікував. Віддамо честь його громадському такту та обережності. Це зробили виконавці його духовної і, на мій погляд, зле йому і його пам'яті прислужилися. Стільки амбітної злости в цьому листі, стільки руїницької психології... — «як не на моє, то нехай краще нічого не буде», і разом стільки мегаломанії...

* * *

Є тако-ж у Празі установа, що зветься Академічний Комітет. Цей Комітет, який об'єднує українські наукові установи, що працюють у Європі, скликав уже два наукових українських з'їзди, на яких заслухано було сотки наукових докладів, є прийнятий до міжнародньої організації вчених і достойно репрезентує там українську науку.

Здавалося б, що кожний українець мусів би тільки шанувати таку установу, а кожний український вчений тішитися з того, що вона існує та так корисно працює. І так би було скрізь, тільки у нас, українців, воно випадає інакше.

Намірився цей самий Комітет видати англійською мовою книжку про Україну і про український нарід, книжку цілком наукового змісту, присвячену духовній та матеріальній культурі українського народу по всіх землях його сучасного розселення. Як установа наукова, Комітет запросив до участі в цій праці відомих українських фахівців, з тим, щоб кожний розділ книжки був написаний відповідним авторитетним ученим.

Знову-ж таки справа цілком безсумнівна і з боку національного бездоганна. Дати зараз книжку про Україну, яку читатимуть на всьому просторі панування англійської мови, яку прочитають і політики, і вчені, і журналісти, і саме в той мент, коли українська проблема стає актуальною... Та за це тільки дякувати треба Комітетові та йому допомагати. Так і зрозуміло своє завдання Українське Бюро в Лондоні, яке погодилося допомогти Комітетові цю справу виконати.

Так що-ж ви думаєте, знайшовся один український вчений, він же і «сенатор», який, не довго думаючи, заходився писати довезного доноса цьому Бюрові на Комітет. Перш за все він його обвинувачує в «петлюровщині», а потім критикує всіх його діячів, доказуючи, що вони ніякі вчені і з ними треба триматися дуже обережно, бо всі вони до того ще й «варшавської орієнтації». І все пересичено злобою до Комітету. Мета цього доносу очевидна: — зірвати справу видання за-проектованої книжки. Ненависна «сенаторові» ініціатива Комітету,

що має загально-національне значіння, перепаде, а він тішитиметься наслідками доносу.

Правда, це той самий «сенатор», про якого колись писалося в «Презві»:

«Зробився він лютий наче вівк,
Ногами посуд перетовк,
Траву хвостом він потолочив
І, сам з рогами, в гречку вскочив».

Але бійтеся Бога, люде добрі, що це робиться? Най собі цей добродій товче посуд, скаче в гречку, як має до цього охоту, — шкодити-ж безкарно національній справі не вільно навіть і «сенаторові з рогами та хвостом».

* * *

Таке оповідав мені мій приятель. До цього додаю вже де що й свого.

Зараз у Галичині знову відбувається низка процесів терористів. Я, і по своїм переконанням, і по своїй хліборобській вдачі ставлюся рішуче негативно до методів терору, який би він не був. Можу припустити, що в умовах деспотії, вони психологічно неминучі. Але там, де є парламент, партії, преса, можливість апеляції до міжнародної opinio, терор є і політичною помилкою, і шкодою для справи.

Тим часом ті українські юнаки, яких тепер увесь час судять, засуджують і карають смертною карою, вмирають з щирою вірою, що вони смерть прияли за Україну і що вони боролися за вищі поступові ідеали...

І ось, разом з тим, коли вони там несуть смерть жертвам терору і гинуть самі, той «діяч», котрого людська молва іменує провідником та керовником цієї акції, демонстративно заявляється на параді німецького «Stahl-helm'у» в ложі німецького кронпринца.

Ця найбільш реакційна на всьому світі організація і ця, навіть в Німеччині, найбільш одіозна постать, коло якої витирається цей «діяч» та афішує свою близькість до них, кидають якусь зловісну тінь на всі ті події, в наслідок яких гине українська молодь в Галичині...

* * *

Я навмисне не навів тут ні одного імени. Не тому, що я їх не знаю, або тому, що «nomina sunt odiosa». Ні, просто я гадаю, що назвиська тут є дрібниця.

Не один, так другий!

Важливе і страшне тут те, що з по-за поступовання і цих діячів, і цього сенатора, вишкірює зуби зараз, так само як і в часи Адама Киселя, та сама «*bestia sine carpitis*», що стільки лиха нам вже наробила в нашій історії.

І ніколи мені до голови не приходило, що я старим вигнанцем сумуватиму на чужині над нещасною долею своєї батьківщини та буду згадувати пророчі слова цього свого великого земляка і згадуватиму, як колись, вже не молодим, в далекому куті Київщині, сидів я коло могилки одного з нещасних нащадків Кисілів та слухав оповідання майже столітнього дідуся про старі часи, про те, які то славні пани були ті самі Кисілі...

Але в моїх сумуваннях з цього приводу є й новий відтінок. Я все-ж таки бачу, що час зробив своє діло і добре обломав зуби цій самій «бестії». Нація все більш видужує від старої хвороби і всі ці вияви її лише атавістичні плями на загальному фоні великої творчої та конструктивної праці, що йде скрізь там, де живе український нарід.

St. Jean de Maurienne,

10. III. 33.

К. Шко.

Шматочки минулого

XV.

Праця на залізниці. Козятин. Моя майбутня дружина.

На третьому курсі правничого факультету майже нічого було робити. І цілісіньку зиму я або грав на біліярді, або зітхав по моїй коханій — малярці Вірі Карасевій... Але й писав, писав оповідання, і першого разу було надруковано одно з них, як що не помиляюся, 19 грудня 1895 року у «Кіевлянинѣ». Це був епізод з лікарської праці доктора Ковальського.

Одержав я за цю мою «Послѣднюю услугу» трохи не 40 карбованців. Це були перші трудові, зароблені гроші, як що не рахувати копії Куїнджівської «Української ночі», що я її намалював та продав до крамниці за три карбованці.

Батько мав рацію бути дуже незадоволеним з мого життя. Я й сам почував себе якось тяжко. У березні місяці подав я професорові свою писемну курсову працю: «*Actiones exercitoria et institoria*».

А потім... потім не схотілося мені йти протореною стежкою — навчати якогось ледачого хлопця за 10 карбованців у місяць.

Як трощки запахло весною, кинувся я до інших справ.

Була у мене знайома людина — хрещений син мого батька, лікар Олександр Поляков, що мав медичинську посаду на Південно-Західній залізниці. Я пішов до нього.

— Ти маєш багато знайомих в управлінні залізниці, допоможи мені влаштуватися на помішника машиніста на паровоз...

— Так ти-ж правник, — здивувався він.

— Дарма, але всяка техніка та механіка цікавлять мене більше, ніж ті гуманітарні науки, що нарешті дають зовсім не гуманних людей. Невже я за тиждень або за два не вивчуся не хитрої паровозної механіки... Там же праця не в смердючій канцелярії, а серед степу широкого та у лісі високому...

— Дивна ти людина... Але добре, в цій справі я побалакаю з начальником «тяги» на залізниці—Борисом Миколаєвичем Семенкою. З'явився я незабаром і до цього начальника.

Той запитав:

— Ви не соціяліст?

— Ні.

— Не толстовець?

— Ні... Я хоч і маленький, але мистець, я хочу підійти ближче до природи, та ще й заробити якусь копійку.

— Ну, добре, призначу вас, бо знаю, що й на цих посадах інтелігентний робітник працює завжди краще, ніж неосвічений.

І дав він мені відповідне розпорядження на руки та ще квитка другої класи до станції Козятин, де було депо паровозів.

Не сказав я тільки начальникові тяги одного, що бажалося мені заступити на посаду помішника машиніста, щоб подивитися, вивчити на власні очі та на власний розум, що таке уявляє собою Правобережна Україна. З того часу, як погостював я у родині Брояківських, ця частина України здавалася мені кольоритнішою, більш національною, ніж досить зрусифікована Чернігівщина та Полтавщина.

Київщина, Поділля та Волинь, це ж ті місця, де я буду їздити.

Ну, приїхав. Призначено мене було до паровоза К. Г. 46. Машиніст у мене оказався німець, Грюнвальд, а кочегаром чистопородний українець, з селян, Савоста. Цей Савоста й навчив мене, як поводитися з машиною, з топливом та маслом.

А німець, хоч був він і німець, але оказався дуже ледачою персоною, та ще й до горілки був прихильний. За цю прихильність його й викинули з пасажирських паровозів та перевели на товарні.

І на цій праці, дуже тяжкій, бо зовсім мало доводилося спати, іноді чотирі години на добу, я справді вивчив Правобережжя, його краєвиди, розмову, людей, їхні звичаї, пісні, дівочі убрання...

В напрямку наших подорожів були: Козятин—Київ, Козятин—Жмеринка, Козятин—Печанівка, Козятин—Умань або Христинівка.

Чудові місця, дубові та букові гаї, золота буйна пшениця, заможні села, красуні дівчата, музичні пісні. На полі культура вже зовсім західня. Чимало селян поляків, католиків. Багаті садиби...

Не раз та й не два, як приїздили ми до київського депа, то з'являвся вільний час, особливо, як потрібен був якийсь ремонт для нашо-

го паровоза. Іноді замість Мало-Володимирської йшов я на Жиллянську вулицю, до садибі ч. 41.

Власник цієї досить великої садиби, пан Мельників, колись наймав у будинкові мого батька на Мало-Володимирській вулиці цілий нижчий поверх. Був у цього пана табунець дітей: три сини та три дівчинки — підстраша з них звалася Ліда. З типовими українськими чорними бровами та карими очима, великої краси було її обличчя. Не балакуча, тиха, вона трималася окремо від братів та сестер. Я не дуже звертав на неї увагу, бо цілком був певний своїх думок про Надю, а потім про наречену Віру, і ніколи, ніколи мені не приходило на думку, що оця мовчазна Ліда, подруга дитячих років моїх брата та сестри, стане колись мені за дружину та за матір моїх дітей, хоч вже й тоді добре я знав, що всяке кохання та всякий шлюб залежать не від нашої власної волі, але від якоїсь іншої, й-досі нікому невідомої сили.

Скоса подивилася на мене та Ліда, коли зайшов я першого разу до них у високих чоботях, у синій блузі, у кашкеті з срібним галуном та залізничною ознакою — паровозом на «околиці», хоч і вмитий, але дуже змучений, бо майже 36 годин не спав.

З самого дитинства звикли її чудові очі бачити мене то як шаленого гімназиста, то як чепурного колеґіята, то як студента в Миколаївській шинелі, а тут — парубок робітник...

Знову скоса подивилася, та й годі... Але з того дня зачали ми частіше говорити... Пам'ятаю, що зпитав я Ліду, чи читала вона роман Золя «La bête humaine»?

Вона тільки голівкою хитнула:

— Ні...

А я читав та перечитував цей твір, захоплювався ним. Страшні життєві події, але досить правдиві, і мабуть велику роль відіграв цей роман в тому, що потягло мене на працю до паровоза...

Колись, приїхавши до Києва та переодягнувшись чистенько, я випросив у Ліди піти зі мною погуляти на двірць та до Кадетського гаю.

І не відмовилася вона.

На віки незабутній вечір... Хоч про кохання я наче й не споминав, бо почував себе тоді «нареченим» Віри, а головне не смів і думати, щоб оця дівчинка Ліда мене, пройдисвіта, полюбила...

Як поверталися ми до дому, то вже зайшло сонце, листя на деревах Кадетського гаю здавалося чорним, а небо ще червоніло, горіло. Ми зійшли по сходах на міст над коліями залізниці... Вже горіли всі семафори, освітлено було й стрілки. Рожевий дим від паротягів висів над двірцем, а весь Київ далекий здавався блакитним, мігтіли червоним золотом бані Володимирського собору. Мабуть з пів-години простояли ми, дивлячися на чудову панораму залізниці та великого міста... Так мовчки й пішли до їхнього дому, де вже чекала на нас матір з вечерею.

А по вечері, знов до двірця. вже самотній. Тяжкі чоботи, брудна

синя блуза, та й знову на безсонну ніч лісами: Боярка, Мотовилівка, Фастів, Кожанка, Попельня...

Милі місця, незабутні... Мабуть найкольоровіша доба життя мого пробігала тут разом з нашим потягом. — тай не вернулася.

Іноді доводилося їздити з «баластними» потягами, з такими, що всі вагони-платформи навантажено землею або піском, а на кожному п'ять або шість парубків чи дівчат з лопатами... Рушимо бувало удосвіта, годині о четвертій, не поспішаючи. За тридцять хвилин уже в лісі.

Спинимось.

Соловейко не боїться, ще докінчує свою нічну безконечну арію, але його ніхто не слухає. Робітники та робітниці гаряче розпочинали свою працю: скидати пісок до долу. А ми з німцем те-ж зійдемо на землю, ляжемо десь недалеко, під копицею сіна, закусяємо. І хоч горілки випивали не більш, як по дві чарки, але наче п'яний я робився від чистого повітря, від бадьорого ранку, від пахощів квіток та росяної трави.

По скінченні праці назад поверталися ми не поспішаючи, щоб дурно дрова не палити. Робітники та дівчата співали голосно, сильно, так, що аж до паровоза було чути:

«Ой, жалі, жаль мені буде...»

На цій роботі, по запаленні легенів, здобув я собі здоровля, що й за лихих обставин не дало смерті мене задавити, на цій роботі побачив я що таке життя працівників, на цій роботі почув я народніх пісень, тих самих, що співалися і в театрі братів Тобілевичів.

На цій роботі зрозумів я, що Україна — це не Росія.

Більш, ніж університетське виховання дала мені думок ця праця У Козятині, дарма що у мене дуже, дуже, дуже бракувало вільного часу.

(Далі буде).

Борис Лазаревський.

3 міжнароднього життя.

— Германська диктатура.

Міжнародні події, як хвилі на морі, одна за одною встають, одна одну здоганяють. Торчимося одної з них, може найважливішої на сьогодні...

Для Германії офіційно настала цілком нова ера, — ера третьої імперії (Das dritte Reich), що її проповідував Адольф Гітлер на протязі кількох літ та яку він зробив мрією більшости німецького народу. Початки її зв'язано з першою сесією новообраного імперського рейхстагу, яка була дуже короткою та закінчилася прийняттям єдиного закону, згідно з яким на майбутні чотири роки вся влада і сила, усі диктаторські уповноваження передано новому канцлеру Адольфу Гітлерові та його одній «суверенному» урядові, як його назвав сам Гітлер.

Інсценовано було оту передачу, оте, так мовити, коронування вождя гагенкрейцерів, імпазантно, з тою колосальною помпою, на яку німці, коли вони того хочуть, завжди були великими майстрами. Як відомо, будова рейхстагу за кілька день перед виборами була випалена комуністами і в ній не можна буде довгий час улаштувати якісь будь-які засідання. Цей факт використано в той спосіб, що урочисте свято відкриття парламенту перенесено з Берліну до Потсдаму. Потсдам для німців — це те саме, що Версаль для французів, а може й більше. Там була резиденція колишніх пруських королів, а між ними найбільшого — Фридриха Великого, що своїми талантами і невсичучою працею заклав тверді основи майбутньої могутності Пруссії. Епоха — легендарна в очах німецького народу, вєлавлена його істориками, оспівана поетами і романистами.

Фридриха Великого поховано у військовій церкві Потсдаму. Цю церкву й вибрав Гітлер для урочистого відкриття в ній рейхстагу, щоби тим пов'язати свою новороджену третю імперію до славної історичної традиції великого монарха. Сплановано було все свято блискуче і ролі розподілено прекрасно. Надгробок Фридриха II мав символізувати давню велику королівську славу Пруссії, маршал Гінденбург — таку недалеку, але вже минулу імперську могутність, а сам Гітлер — славу й могутність цілої Германії, ту, якої ще немає, але яка починається й буде.

Вже напередодні відкриття Гінденбург видав маніфест, в якому він звернувся до германського народу з такими словами:

В день урочистого відкриття рейхстагу, який більше за всіх своїх попередників з часів великої війни являється прихильником національної держави та натхненний волею вхопитися зброєю для оборони батьківщини, — в цей день я з подякою і з високою повагою думаю про тих, що полягли за Германію. Жертви, принесені ними на вівтарь батьківщини в час війни, не були марними. Кінчаючи з минулим пониженим становищем, Германія знову змагається відтворити свою національну силу, носіями якої були ті, що полягли в боях за народ і за батьківщину. Хай же сильна Германія буде їм пам'ятником.

Це — в маніфесті, — писано, заочно, як президент. Але в день відкриття рейхстагу, у повній парадній формі імператорського маршала, з берлом у руках і орденськими орденами на грудях, вкльопившися насаперед сином Вільгельма II, що сиділи в королівській ложі, Гінденбург заговорив ще ясніше, вказавши:

Місце, де ми сьогодні зібралися, примушує нас звернути свої очі і свою увагу до старої Пруссії, яка своєю величністю здобула працею, свідомим виконанням обов'язків, мужністю, самопожертвою та любов'ю до батьківщини. Тим вона об'єднала круг себе німецький народ. Хай-же той старий дух, що характеризує це славне місце, натхне й сучасне покоління! Хай звільнить він нас від егоїзму й партійної боротьби, хай відродить нас душевно на добро і славу гордої, єдиної Германії!

І для того, щоб підкреслити свої слова актом, старий маршал-президент свою присутність у потсдамській церкві закінчив тим, що спустився до соборного склепіння й поклав вінок на надгробок великого пруського короля.

Після цього Гітлерові вже не треба було багато говорити. Він указав лише на те, що «об'єднання символа колишньої слави з новою молодого енергією» сталося завдяки проникливому розуму Гінденбурга, що він, Гітлер, має твердий намір «реорганізувати імперію», щоби тим «на вічні часи встановити основи германського існування, германський расовий характер, єдність духа та волі германської нації», що він, Гітлер, та його

влада будуть урядувати в напрямі і дусі Фридрихівських традицій та імператорського маніфесту з року 1871, виданого у Версалі.

Ширше висловився Адольф Гітлер в іншому засіданні рейхстагу. Яке відбулося вже не в потсдамській церкві, а в одному з берлінських театрів, в якому сталася згадана вище передача германському кандидерові на чотири роки, себ-то на час цілої легіслатури нового рейхстагу, диктаторських уповноважень. На цьому засіданні Гітлер розвинув свою урядову програму. Зробив він це, явна річ, не детально, бо-ж зразу всі деталі третьої імперії вказати на сьогодні не можна, а в загальних рисах, торкнувшись як зовнішніх, так і внутрішніх питань.

Оскільки це можна уяснити з його промови, головні риси третьої імперії мають бути такими. Вона не стане, принаймні зразу, монархією, бо —

З огляду на біду, яка нині панує між людьми, питання про монархістичну реставрацію влада вважає не своєчасною. А спроби окремих німецьких держав вирішити це питання на власну руку уряд уважав би загрозою для германської імперської єдності і відновію реагував би на то.

Цей останній пасаж, до речі сказати, має в собі дуже складний зміст, бо за останній час в Германії ходили чутки, що Баварія хотіла б вже зараз проголосити себе монархією з тим, щоб її династія Вігельсбахова могла поставити себе кандидаткою на імператорський трон проти Гогенцолернів, яким він досі належав.

Так само, принаймні на сьогодні, має залишитися, як вища законодавча установа, її рейхстаг. Однак, він буде скликатися не регулярно, а в міру потреби, аби санкціонувати складені бюджети та необхідні для диктатури імперські закони.

Внутрішня політика буде вестися не парламентом і не партіями, а виключно самою владою. Ті-ж люде й групи, що поставляться проти неї, будуть вважатися не якоюсь там опозицією, а впрост — ворогами держави, і з ними буде поступлено «з варварською безоглядністю». Політику цю буде всю спрямовано в першу чергу на чищення суспільного життя від «політичної отрути», яку Гітлер вбачає головним чином в доктрині марксизму, і явна річ, в її прихильниках, в соціялістах, а особливо — в комуністах. Одночасно з тим має піти ретельна праця що-до «моральної санітації германського народнього тіла»: засобами для того послужать «театр, фільм, радіовий розголос, друк і героїчне мистецтво».

Кров і раса, — виголосив Гітлер, мають стояти однині на чолі всього, переважати над усім. Поруч з ними хай буде поставлена історична традиція минулості.

Соціялістичних і антирелігійних екстремів програми Адольф Гітлер знімається. Натомість —

Будуть забезпечені всі потреби релігійного життя, бо обидві германські релігії (протестантство й католицизм) влада вважає могутніми чинниками для заховання нації. Так само її приватна власність буде визнана і влада ухилитиметься від яких будь валютних експериментів.

В господарській площині Гітлер ставить собі дві головних мети: по-перше, «охорону селянства», а по-друге «забезпечення безробітних працею». Для того буде видано потрібні нові закони, що може й будуть на перший час ненормальними, але які необхідні, бо ними буде забезпечено даліше тверде існування «середніх верств».

Такий напрям внутрішньої політики нової германської диктатури. Її методи? Усі аж до «варварства» включно. Вони вже вказані не лише теоретично, але й на практиці, особливо на комуністах. По-перше, їх вигнали з парламенту, і то в якій спосіб! Жадного закону про це, жадного

роспорядження, а впрост не пустили їх туди, хоч і були вони обрані так само, як і всі інші депутати. І цікаво, що ніхто й ніде проти цього не протестував, ані одна партія, навіть соціалісти, навіть — самі комуністи. Усі прийняли це, як цілком нормальне, — більше за те, як законне явище. Не протестує ніхто тако-ж і проти факта організації концентраційних таборів, утворених перше за все для тих самих комуністів, аби вони там вивчилися знову «плідно працювати». Не протестують у Германії тако-ж ні проти жидівських, — що правда, почасти дрібних, — погромів, ні проти поголовної зміни цілого адміністративного й судового апарату і т. и. Вражіння таке, що Адольф Гітлер та його влада, як диктатори, визнані справді цілою Германією, а сила його противників, коли не на завжди, то на довгий час безнадійно зламана.

Як вказано вище, закон про передачу цілої влади Гітлерові прийнято в рейхстазі колосальною більшістю. За цього голосувало 441 депутат, а проти — 91. Ці останні голоси усі належать соціал-демократам. Усі інші партії, в тому числі й католицький центр, оддали свої голоси на підтримку диктатури, що віднині заступила собою місце такої теоретично завершеної германської демократії. Майбутнє вважє, які з того будуть наслідки для німецького народу.

Про закордонну політику в промові своїй Гітлер говорив коротко і обережно. Німці, мовляв, хочуть з усіма жити в мирі. Єдиний спосіб для того — визнаати рівні з другими державами права Германії та всіх інших колишніх переможених в усіх площинах міжнародного життя. Тому Германія прислухється до розбройного плану Мак-Дональда, а тако-ж особливо — до плану Мусоліні, що хотів би утворити спеціальну «європейську директорію» з чотирьох великих держав, а саме з Англії, Франції, Італії й Германії, для тривалого замирення Європи. Спеціальний абзац присвятив Гітлер совітсько-германським взаємовідносинам. Він звучить так:

Що-до совітського уряду, то германська влада має охоту йти приятельськими шляхами, які приносять б відповідну користь обом сторонам. Боротьба з комунізмом в Германії — це наша внутрішня справа, і до неї не дозволимо жадного втручання з зовні.

За браком місця, не можемо розважати над гітлерівською концепцією германської міжнародної політики. Повернутися до того в майбутньому буде не одна нагода. Зараз вкажемо лише на те, що ця сторона його програми прийнята в германському рейхстазі одностайно, бо за неї висловився, устами свого лідера Вельса, і всі соціал-демократи. В бою назовень за свої права і користі Германія завжди була однодумною, зосталася такою і зараз.

Observer.

Запишіть собі адресу

Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі

41, rue de la Tour d'Auvergne. Paris 9.

Хроніка.

З життя укр. еміграції.

У Франції

— Засідання Генер. Ради Укр. Емігр. Організації у Франції. 23. III с. р. відбулося чергове засідання Г. Р. Заслухано було звіт Гренобльської Громади про відбуття двох загальних зборів, академії 359, річницї проголошення самостійності України й т. д.

Так само заслухано звіт Шалетської Громади про вшановання Шевченківського свята 25. III. Прийнято до відома звіти п. п. Косенка і Мизитюка про перебування 11. III на Шевченківських святах в Громадах в Діжоні і Труа, а також про діяльність згаданих громад.

Заслухано постанову Ревізійної Комісії Громади в Крезо. Виконання її постановлено передати членові Г. Р. п. Вержбицькому. Далі заслухала Рада доклад свого скарбника і, крім того, інформації в справі церковній.

— Лекція проф. Віктора Леонтовича в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі. 11 березня с. р., на запрошення Ради Бібліотеки, проф. В. Леонтович прочитав у Бібліотеці лекцію на тему «Устрій Української Церкви в XV-XVIII вв.»

Збори відкрив заступник голови Ради Бібліотеки п. Косенко такими словами: «За відсутністю п. голови Ради, мені припадає честь і присягний обов'язок відкрити сьогоднішні збори.

«Попереду, ніж це зробити, мушу принести в імені Ради Бібліотеки щире подяку п. докладничкові за ласкаву згоду прочитати сьогоднішню лекцію.

Висловлюю разом з тим надію, що не буде остання його лекція, не останній вклад в українську культуру, і що він продовжить ту гарну традицію культурної української роботи, яку віддавна провадить його батько і яку так цінує вся Україна.»

Після цього докладчик приступив до свого викладу. Зауваживши, що досі майже всі історики, які займалися так чи інакше українською церквою, були не правниками, а богословами і користувалися метою описовою, а не порівнювальною, докладчик висуває свою мету порівняння і юридичного аналізу церковних інститутів. Щоб виявити їх дух на Україні, докладчик послідовно аналізує візантійський церковний устрій часів вселенських соборів, той упрощений церковний устрій, якій заведено на Україні після охрещення Русі, і порівнює церковні устрої на Україні і на Московщині, як вони विकристалізувалися в XV-XVI вв. Висновки докладчика надзвичайно цікаві. Українська церква заховала майже недоторканим свій початковий устрій, московська-ж церква цілковито відійшла від цього початкового каноничного устрою. Мало того, українська церква в XV-XVIII вв., в часи Литовсько-Руської, а потім Польсько-Литовської держави, не змінила своїх інститутів по суті, а лише по назві, а де в чому перейняла від католицької церкви реформований старий каноничний устрій часів вселенських соборів, від якого потім відступила сама католицька церква.

Загальний висновок докладчика є той, що устрій української церкви в XV-XVIII вв., носячи на собі всі основні прикмети каноничного устрою візантійської церкви епохи вселенських собо-

рів, різко відрізняється від устрою церкви московської.

Надзвичайно інтересний виклад п. В. Леонтовича, майстерно прочитаний прекрасною українською мовою, був присутніми нагороджений рясними оплесками.

В дебатах, які відбулися після доповіді, взяли слово п. проф. О. Шульгин, шп. Косенко і Даниленко. Щиро дякуючи докладчикові за його доклад, вони поставили йому кілька питань, а саме — чи не було початковий устрій української церкви прищесено з Охридської спархії, які були взаємовідносини української церкви з українською державою в ті часи, коли така існувала, і т. и. Відповідаючи на ці запитання, докладчик зазначив, що в своєму докладі він лише побіжно й схематично торкнувся всього, і що детально він обговорює всі ці питання в своїй книзі, яка вже закінчена писанням і яку при сприятливих обставинах він незабаром зможе дати українським читачам.

Іскрою закрив останнім словом п. Косенко, який ще раз красно подякував докладчикові за цікавий доклад і висловив надію, що українська церква, що не раз грала таку визначну роль в нашої історії, займе в нашому національному житті після повзавлення від пановання над собою Московщини те місце, яке їй по праву належить.

— Академія пам'яті М. Садовського в Шалеті. Заходами Управи Мистецького Товариства влаштовано було в суботу 4 березня с. р. в помешканні Громади урочисту академію, присвячену пам'яті великого творця українського театру М. Садовського.

Реферат, присвячений життю й діяльності М. Садовського було зачитано головою Т-ва п. Безюсюком, перед початком якого, пам'ять великого українського артиста було вшановано вставанням і хвилиною мовчання.

Далі промовляли шп. Вержбицький та Мар, які накреслили в своїх промовах ту величезну працю, яку провів за життя покійний

М. Садовський. Нарешті п. Татаруля поділився з присутніми спогадами з перебування за молодих літ в Кременчузі.

Гарне враження на академії робив майстерно удекорований і узвітчаний портрет покійного артиста.

— Вечірка Т-ва Запорожців у Парижі. 18 березня с. р. в Парижі з успіхом відбулася вечірка Т-ва Запорожців.

Присутку вечірка дала 2463 фр. 65 сант. По відрахуванні видатків у сумі 2450 фр., чистий прибуток — 13 фр. 65 с. передано до Червоного Хреста Т-ва.

Управа Т-ва щиро дякує всім артистам та гостям, які допомогли влаштувати та спричинилися до успіху першої вечірки запорожців.

— Жіночий Комітет по влаштуванні дитячих свят у Парижі організує 17 квітня с. р. велике подолування для українських дітей о год. 3 в редакції «Тризуба» - - 42, rue Denfert-Rochereau, метро Raspail або Denfert-Rochereau. Осіб, які бажають пожертвувати гроші або продукти на це свято, проситься направити пожертви до редакції «Тризуба» або до Укр. Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9).

В Югославії

— Вистава п'єси «Поширилися в дурні». Після довгого вагання, яке було викликано тяжким матеріальним становищем, Українська Громада у Білгороді наважилася далі продовжити виконання ширшого програму своєї діяльності, і 18 лютого с. р. відбулася вистава комедії в 3-х діях М. Кропивницького «Поширилися в дурні». Вибір на цю п'єсу пав тому, що підготовка її не вимагала довгого часу, матеріальні витрати теж були не занадто великі, а між тим п'єса сама по собі є досить цікавою. Не зважаючи на те, що технічно сцена була дуже мало впорядкованою, вистава

випала як з боку гри, режисури, так і з боку чисто декоративного цілком успішно.

Нані М. Колесникова і цього разу показала, що вона не лише добрий фахівець у музиці та співі, але й добрий режисер, бо за короткий час і при дуже несприятливих умовах дала багато більше від того, чого можна було сподіватися.

Цілком щиро й об'єктивно можна ствердити, що всі виконавці дуже добре справилися із своїми ролями. Участь у грі приймали м. Н. Голубова, П. Харченкова, Х. Михайленко, І. Удовиченко, П. Махров, І. Хришак, М. Міхню та П. А. Волошин.

Після вистави відбулися танці, лотерея, вибір королеви вечерниць та інші розваги.

На жаль, і на цей раз не виправдалися сподівання Громади щодо матеріяльного успіху вистави, бо ворожа агітація та заклик до бойкоту вистави деяких російських вол знайшов відгук навіть у наших бувших «просвітян».

— Товариські вечерниці з танцями та концертним відділом відбулися в Українській Громаді в Білгороді 25 лютого с. р. при значній кількості членів та гостей. В концертному відділі взяли участь і з успіхом виконали свої точки програму наші М. Колесникова — співак, паночка Т. Рогова — спів, та п. П. Прокопюк — віолончель.

В Болгарії

— Дитяча яринка в Софії. Цілий ряд років Українська Громада в Болгарії справляв дитячу яринку на водохрена 19 січня. У 1933 році це традиційне свято відсвяткувалося більш урочисто, бо софійські українці паренті дійшли до порозуміння виступати однією сім'єю на загально-національних святах.

Культурне Об'єднання в Болгарії радо відгукнулося на заклик Української Громади, і в помещанні Громади зібралось над 60 дітей, які від 6 до 9 годин

веч. весело бавилися біля гарно прибраної яринки.

Наташа Рибалківна відкрила свято артистичною декламацією вірша Олеса, який на присутніх справив надзвичайне враження. Надія Толоша в українському вбранні чудово протанцювала під музику гонак, за що була нагороджена бурєю оплесків, і танець їй прийшлося повторити два рази.

Ще раніше було зазначено дітям, що хто вивчить українські вірші, той дістане ліпший подарунок, і діти одно перед другим старалися визначитися, а батьки раділи за них і забули на цю хвилю про злиди і свос вигнання. Одна 4-хлітня дитина не могла вивчити жадного вірша, але виїшла й сказала: «Люблю тата, маму й рідну Україну». Дев'ять дорослі від цього заплакали.

Дід Мороз обдарував діток явото-блакитними торбинками з цукерками та різкими подарунками, і діти задоволені й щасливі розійшлися по домах, а дорослі бавилися ще далеко за нівиць.

Комісія по влаштуванні яринки від імени обох організацій приносить щирю подяку всім, хто зирничився до закривізування влаштування традиційного нашого свята.

Такі традиційні свята відіграють у нашому еміграційному житті велику роль, і бажано було б, щоб вони завше відбувалися одною сім'єю.

Г. Кариплівський.

У Фінляндії

— Шевченківське свято в Гельсінгах. Перше наше Шевченківське свято в Фінляндії обмежилось тим, що ми, українці, зібралися в одну сім'ю 25 лютого с. р.

В однім куті кімнати стояв невеличкий столик з глизячками, на якому поставлено було портрет Тараса Шевченка. В другому куті кімнати, коло образу Спасителя, трохи збоку, стояв другий столик з портретом Головного Отамана Симона Петлюри. По-

середній кімнати стіл і стільці для учасників свята. Всі сіли за столом і тихо сиділи. Мовчали, а на очах у де-кого помітно було сльози.

Мовчанку перервав голова правління Українського Національного Просвітнього Гуртка у Фінляндії панк. Будянецький, який попросив усіх встати й віддати пошану пам'яті дорогого вчителя. П'ять хвилин всі мовчки стояли й дивилися то в один куток на портрет Т. Шевченка, то в другий — на портрет С. Петлюри... В цей час серця всіх присутніх зривали про одне — звільнення України й часті українського народу.

Коли присутні сіли, писар Правління п. К. Бондаренко виголосив промову про життя й творчість Тараса Шевченка. П. Бондаренко підкреслив, що несправедливо де-хто представляє собі Шевченка, як чоловіка, що

не визнавав Бога. Навпаки — він був глибоко релігійною людиною. І ми — закінчив промовець — віримо в Бога, віримо, що правда переможе і що близько вже час, коли ми у своїй новій, вільній сем'ї спом'янем нашого учителя не злим, тихим словом.

Після того п. А. Юциньський, дивлячися на портрет С. Петлюри, промовив: «Я знаю, що ти не міг спокійно змерти, залишаючи Україну в неволі. Але я почував, що дух твій є зараз між нами, і те, що ти посив у серці своєму, посять тепер мільйони сердець, і те що не докінчено тобою було вчора, те буде зроблено завтра тими, хто став на твоїх нізках. Спи-ж спокійно!»

Після закінчення свята присутні піднесли чарки за здоровля членів уряду УНР.

К. Бондаренко.

Зміст.

Париж, педіли, 2 звітти 1933 р. — ст. 1. К. П і в о л . Листи до земляків, XIX — ст. 2. Б о р и с Л а з а р е в с ь к и й . Шматочки минулого, XV — ст. 6. O b s e r v a t o r . З міжнародного життя — ст. 10. Х р о н і к а . З життя української еміграції: У Франції — ст. 13. В Югославії — ст. 14. У Болгарії — ст. 15. У Фінляндії — ст. 15.

Українське Економічне Бюро у Варшаві

Річник перший з календарем на 1933 рік.

Редакційний Комітет:

Е. Чехович, Л. Лукасевич, Ю. Ліна.

ГОЛОВНІ РОЗДІЛИ: Україна в числах, показник укр. культури, наші здобутки й наші втрати.

Замовляйте в книгарні Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка, Львів. Ринок, 10.

Ждайте у всіх українських книгарнях.

Ціна примірника тільки 1,25 зол.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.